

СТРАТЕГІЧНО-ТАКТИЧНІ КОНФІГУРАЦІЇ ТА ЇХНЯ ПРОЦЕДУРНА РЕАЛІЗАЦІЯ У НІМЕЦЬКОМОВНОМУ ПАРЕНТАЛЬНОМУ КООПЕРАТИВНОМУ ДИСКУРСІ

У статті розглянуто стратегічно-тактичні конфігурації та дискурсивні процедури їх реалізації у німецькомовному парентальному кооперативному дискурсі. На основі аналізу глобальної стратегічної комунікативної установки, цільових (інтенційних) орієнтирів тексту висловлення, структури та специфіки базового структурного елементу визначено арсенал тактик основних актантів німецькомовного парентального дискурсу та превалюючих дискурсивних процедур їх реалізації.

Одним із типів сімейного дискурсу, її складовим пластом є парентальний дискурс (ПД), що реалізує адресантно-адресатну конфігурацію "батько / мати-дитина" та презентує всю множину різновидів спілкування між мовцями зі статусними ролями батьків та нащадків, обумовленого соціальними функціями партнерів та лише частково регламентованого по змісту і по формі.

В парентальному дискурсі маємо справу з кількома координуючими цілями – вихованням нащадка, соціалізацією нового члена суспільства, (усвідомленим / несвідомим) передаванням йому соціальних цінностей та норм поведінки, знань, вмінь та навичок як у вербальній, так і у невербальній формах, тобто формування світогляду дитини. Дитина набуває досвіду врахування гендерної, статусної та вікової асиметричності в мовних структурах та комунікативних ситуаціях.

Виходячи з моделі комунікативної дії Д. Хаймса [1], в основному підтримуваної багатьма вченими [1-3], можна вважати ядерними складовими парентального дискурсу: батьків (рідних або усиновителів) та їхніх (кресних або всиновлених) нащадків (як учасників), власне помешкання або громадські місця (як локальний компонент), виховання та соціалізацію дітей, адаптацію до суспільного життя та набуття знань щодо конвенційності соціальних норм (як глобальну мету). Тематично спілкування у межах парентального дискурсу дефінується віковими, гендерними та ситуативними потребами.

"Внаслідок різного світогляду батьків у різних родинах складаються неоднакові уявлення про норми та правила поведінки, ціннісні орієнтації й життєві потреби і, отже, погляди на виховання дітей. З перших років життя діти вбирають загальну сімейну атмосферу, яку пізніше доповнює досвід позародинного життя – результат соціалізації дитини в суспільстві" [3: 320]. У випадку рівноправної організації стосунків в родині панує (свідомо чи підсвідомо) підтримувана всіма глобальна кооперативна установка, що полягає в демократичному способі виховання та активному залученні дітей до формування стилю життя та прийняття рішень. Конфліктні ситуації є оказіональними та оперативно вирішуються. У випадку підлеглості, підпорядкованості, авторитарності в стосунках батьків та дітей парентальний дискурс демонструє перманентний конфлікт, який періодично набуває активної форми та сприяє поглибленню дистанції між членами родини, особливо в підлітковому віці, що призводить або до остаточної ескалації, відокремлення та відмежування від батьків, або ж до латентного внутрішнього конфлікту при зовнішньому збереженні етикетно оформленого спілкування. Іншою можливістю розвитку авторитарних стосунків є перетворення дітей на нездатних до самостійності сателітів, абсолютно залежних від батьків протягом всього життя.

Таким чином, тип спілкування в сім'ї (у вигляді глобальної комунікативної установки) визначає арсенал превалюючих в ній стратегічно-тактичних комбінацій. "Незважаючи на те, що комунікативні стратегії й тактики останнім часом перетворилися на популярний об'єкт дослідження в лінгвістиці та інших комунікативно релевантних дисциплінах, поки що в мовознавстві не існує загальноприйнятих дефініцій комунікативних стратегій і тактик, їх термінологічного розмежування та класифікації" [4: 11-12]. З огляду на те, що формування комунікативних стратегій і тактик відбувається під впливом етнічного, соціального, гендерного, вікового, особистісного та часового факторів, А. Д. Белова пропонує систематизувати стратегії й тактики у вигляді набору опозицій [4: 14], релевантною з яких для нашої роботи є площина кооперативних – конфліктних; ядерними стратегіями у парентальному дискурсі (як і в інших видах) виступають кооперативність та конфронтація.

Виходячи з розуміння стратегій мовця в загальному як "механізмів перетворення думки як сигналу входу на акустичний вихідний сигнал" [5] та конкретно як "характеристик когнітивного плану спілкування, які контролюють оптимальне розв'язання системи завдань" [6: 273-277], можемо вважати мовленнєву стратегію когнітивно обґрунтованою творчою поетапною реалізацією комунікативного плану побудови власної мовленнєвої поведінки для досягнення глобальної мовної або немовної мети в мовленнєвій події [3]. "Взаємозв'язок та взаємозалежність мовленнєвих і когнітивних вимірів стратегії в діалогічному дискурсі дає можливість розглядати їх у сукупності як дискурсивну стратегію" [3: 323].

Для оптимальної реалізації дискурсивної стратегії та досягнення глобальної мети спілкування обираються відповідні тактики, під якими варто розуміти одну або декілька дій, які сприяють реалізації стратегії. Тактика (у межах певної мовленнєво-поведінкової ситуації) – це однорідна за інтенцією та реалізацією лінія поведінки комуніканта, яка застосовується заради досягнення стратегічного перлокутивного ефекту [7: 13].

Будучи інструментально реалізованою на рівні стратегічно когерентного по відношенню до попереднього та наступного ходів [4; 6-9], тактика оформлюється дискурсивною процедурою – мінімальною функціонально-структурною одиницею, що сприяє вирішенню локальної чи глобальної мети під контролем стратегії, органічно включена в інтеракцію і розвиває взаємодію комунікантів [10]. З огляду на основну типологію сімейного дискурсу (засновану на механізмі взаємодії інтенцій комунікантів) ДП є дискурсивними інваріантами з певним змістом, композиційною структурою, відбором фонетичних, лексико-фразеологічних, граматичних, стилістичних засобів й інтенційно-прагматичними особливостями [9: 16]. Варто, однак, зазначити, що, враховуючи те, що сімейне спілкування демонструє в більшості випадків наявність уламків складних синтаксичних цілих з окремими інтенційними рисами, дозволимо собі припустити неможливість абсолютної презентації безкінечної множини інтенційних станів та комунікативних смислів ані засобами жодної знакової системи, ані жодною інтенційною класифікацією.

Алгоритм аналізу стратегічно-тактичних конфігурацій полягає в ідентифікації характеристик висловлення в наступній послідовності: визначення глобальної стратегічної комунікативної установки та тактичного способу її досягнення, визначення цільових (інтенційних) орієнтирів тексту висловлення, визначення типу дискурсивної процедури (інформування, оцінка, ритуальна дія, спонування, висловлення емоцій, прийняття зобов'язань), визначення структури та специфіки базового структурного елементу (прямий / непрямий спосіб представлення комунікативної мети).

Соціальні стратегії ПД складаються із інтенцій адресантів-батьків, що конкретизують основні цілі соціалізації, та адресантів-дітей, що позначають основні цілі самореалізації молодшої особистості. Аналізований матеріал дав можливість виокремити наступні групи соціальних стратегій батьків: 1) пояснення, орієнтоване на інформування, передачу знань про світ; 2) організацію, що полягає в спільних діях учасників комунікації та створенні сприятливих умов та доброзичливої атмосфери для спілкування; 3) оцінку, що забезпечується правом старшого покоління оцінювати досягнення нащадків; 4) сприяння, що полягає в підтримці та корегуванні нащадка та відрізняється від оцінки (яка спрямована на встановлення об'єктивного стану справ) спрямованістю на створення оптимальних умов формування особистості; 5) контроль, що являє собою складну інтенцію, спрямовану на отримання об'єктивної інформації про засвоєння знань, сформованість вмінь та навичок, прийняття системи цінностей нащадком.

Аналіз фактичного матеріалу (діалогів з німецькомовних художніх DVD-фільмів) дає підстави стверджувати про наявність преферентних комунікативних тактик для обох типів адресантів – батьків та адресантів – нащадків. Варто зазначити, що зумовлений вищим комунікативним та соціальним статусом тактичний арсенал батьків значно багатший, що пояснюється ширшим спектром конвенційно закріплених комунікативних прав, які дозволяють впливати на мовленнєву поведінку нащадків: експліцитно – у вигляді регулювання і імпліцитно – у вигляді маніпуляцій.

Кооперативна установка у парентальному діалогічному дискурсі є стратегічним завданням, що має на меті досягти прийнятного для обох сторін рішення. Вихідна кооперативна установка може бути інгерентною лише для одного з комунікантів, за умови ж наявності високого рівня комунікативної компетенції позитивно налаштованого комуніканта перехід на кооперативний модус спілкування є абсолютно вірогідним.

Запорукою успішної конвенційної комунікації у парентальному дискурсі є кооперативна стратегія, коли дорослі дотримуються раціональної лінії, намагаючись зважати на інтереси дитини [8: 117], базуючи свою поведінку на ввічливості, визнаючи норми та конвенції спілкування, здійснюючи директивні виховні заходи у пом'якшеній завуальованій формі або через гнучкі дискурсивні стратегії, які дають можливість обирати між дотриманням принципів, норм та конвенцій спілкування і їх свідомим порушенням [11: 51].

Кооперативний **консенсусний** підтип ПД являє собою реалізацію "ідеальної мовленнєвої ситуації", де учасники, прагматисти яких щодо предмету обговорення можуть протиставлятися або узгоджуватися, рівноправні у демонстрації та підтвердженні своїх думок. Структурно даний підтип ПД представлений варіантними опціями: підтвердження консенсусу адресантом → підтвердження консенсусу адресатом; запит про рівень / стан конвенційності → підтвердження консенсусу адресатом; постановка проблеми – обговорення проблеми – вирішення проблеми.

Консенсусна стратегія реалізується тактиками:

- передавання нової інформації (*Hier gehört dieser Ring, der hält das fest, der fehlt hier*);
- схвалення дій дитини (*Gut gemacht! Das ist mein Sohn!*);
- запрошення до участі в обговоренні певної теми (*Laß uns jetzt darüber reden*);

- висловлення готовності надати підтримку (*Ich werd dir gleich helfen*), підбадьорювання (*Stell dir vor, Schalke würde auch immer aufgeben, wenn se kurz vor 'm Absteigen sind, dann würden die nie weiterkommen*);
- прямого спонування до кооперативності в спілкуванні (*Sei bitte brav; Entschuldige dich; Benimm dich; Sag bitte dankeschön; Mach bitte nicht so ein Gesicht; Sprich nicht so schlecht; Sei doch mal vernünftig; Sei jetzt lieb; Lüg nicht; Sag mir die Wahrheit; Du kannst mir ruhig die Wahrheit sagen*);
- спілкування на рівних (*Was ist mit dieser Charlotte? Seid ihr zusammen? Ich meine, richtig. Schläfst du mit ihr? Ich will wissen, was mit dir los ist / Ich denk, wir können uns ganz normal wie erwachsene Menschen unterhalten*);
- пояснення, детальної експлікації своєї точки зору, наказу, прохання (*Ich bin nämlich dein Vater und ich möchte nicht, dass meine Tochter mit einem Psychopathen um die Häuser zieht*);
- непрямого контролю (*Hast du getrunken? Du bist gerade erst aus der Psychiatrie ...und willst betrunken zur Schule?*);
- заспокоєння (*Das nächste Mal paßt du besser auf; Das tut doch gar nicht weh. Alles wird noch gut, mach dir keine Sorgen*);
- поступок (*Das mache ich nur für dich, damit du...*);
- переконування (*Du darfst aber nicht so schnell aufgeben, das geht ganz bestimmt*), заохочення до виконання певних дій шляхом демонстрації їхніх позитивних наслідків або заперечення негативних наслідків для дітей (*Du hättest heute in der Schule sein müssen. Die werden dir noch 'ne Chance geben*);
- ухилення від прямого формулювання думки через апелювання до загальноновизнаності певних правил, констатації очевидних фактів (*Alle wissen, dass...*);
- імпліцитної заперечної реакції через змалювання небажаних перспектив (*Die Ärzte sagen, die Viren werden gegen die Medikamente resistent, wenn du noch einmal die Therapie unterbrichst / Du weißt doch, wie gefährlich das ist*).
- відвертого визнання своїх помилок або неадекватності дій (*Das war mein Fehler. Ich soll dafür bestraft werden. Meinerseits war's dumm*).

Представлені тактики реалізуються наступними зафіксованими дискурсивними процедурами (ДП):

- інформативами, що реалізуються розповідними реченнями (*Das ist nur 'n Missverständnis; Das tut doch gar nicht weh; / Das kommt häufig vor in dem Alter*), висловленнями з футуральною перспективою (*Du willst viel erreichen, das ist gut; Alles wird wieder gut; Das nächste Mal paßt du besser auf*), ірреальними умовними реченнями (*Wenn auch Schalke immer aufgeben würde, dann würden die nie weiterkommen*);
- декларативами у формі розповідних окличних речень (*Das nenne ich singen! Brav! Das hast du aber fein gemacht! Das Essen war super lecker!*);
- рогативами у формі питальних структур з дискурсивною функцією фіксації проблеми (*Wie war die Party? Waren nette Leute da? Wer war das? Was würdest du noch alles tun, um berühmt zu werden? Hast du denn irgendeine Idee, wie du das Problem mit ihr lösen kannst? Alles in Ordnung, mein Schatz? Wie geht's dir? Wie war's in der Schule?*);
- експресивами (*Das ist mein Sohn! Ist ja toll!*);
- директивами з іллокуцією переконування та поради, вираженою простим (*Komm, ich bring dich wieder ins Bett*), складносурядним (*Du weißt selbst, es ist blöd, den Vorschlag abzulehnen; Geh zum Arzt, er hilft dir*) або умовним реченням (*Wenn du heute nicht extrem bist, hast du keinen Erfolg*);
- комісивами (*Ich werde dir helfen; Ich kann ja mitmachen*).

Вказані ДП, оскільки презентують дію або подію в соціальній сфері, передбачену етикетом даного соціуму, як правило, супроводжуються експресивами: подяки – стандартизованими конвенціоналізованими висловленнями, ускладненими, як правило, звертаннями (*Danke, Schätzchen (Freundchen / mein Goldengel / Mäusi); Vielen Dank; Danke dir; Ich bedanke mich bei dir*) та непрямыми у формі кон'юнктиву (*Ich hätte noch damals dir Dankeschön sagen müssen*); вибачення – прямого конвенціонального, оформленого спонукальним реченням (*Entschuldige bitte*) та непрямого (*Ich hatte kein Recht dich zu ignorieren; Es gab keinen Grund dir nicht zu glauben*) у формі умовного речення (*Wenn du mich verzeihst...*); висловлення підтримки і заспокоєння, що реалізуються: прямо – адресованими висловленнями (*Du brauchst nicht traurig zu sein; Du brauchst keine Angst zu haben; Du hast überhaupt keinen Grund*) або ж непрямо – наказовими (*Las das Weinen!*) та розповідними реченнями (*Der Junge hat völlig Recht!*); висловлення, що інтенційно реалізують тактики сімейної єдності (*Wir sind doch die Schiffs! In unserer Familie gab es keine Verlierer*).

Кооперативний координуючий підтип характеризується зацікавленістю в результаті однієї із сторін, яка й виступає ініціатором розмови та контролює процес її перебігу. З точки зору комунікативних цілей даний тип ПД представлений двома підтипами: маніпулятивним та інформативним.

Маніпулятивний тип характеризується наступною структурою: аргументована / неаргументована вимога зміни поведінки адресанта → акцептування вимоги адресата та виконання вимоги. У маніпулятивному підтипі головним комунікативним наміром є спонування, яке реалізується через тактики:

- прямих або непрямих вимог (*Sei ordentlich; Geh da weg; Hör mit dem Geplärr auf; Entschuldige dich; Hör auf dich wie ein Kind zu benehmen; Sieh mich an, wenn ich mit dir rede; Sitz gerade*);
- імпліцитних обіцянок (*Wenn du mir versprichst, richtig drauf zu üben, ...*);
- ухилення від істини через загальні фрази з риторичним змістом (*Ich will doch nur dein Bestes; Du wirst schon sehen, was du davon hast; Das verstehst du nicht; Reden ist Silber, Schweigen ist Gold*);
- викривлення інформації – гіперболізації та применшення, спрощення понять, замовчування, підтасовки та фабрикації фактів (*Wenn du erst mal so alt bist wie wir; Das verstehst du, wenn du älter wirst*);
- посилення на авторитети та вживання універсальних висловлень (*Ich hab dich zur Welt gebracht! Ich hab dir alles beigebracht! Ich hab dich zu dem gemacht, was du bist!; Du wirst mir nochmal dankbar sein. Ich frag mich, warum du dich mit so was beschäftigst?! Dein Vater, der würde das nie tun!*);
- групової ідентифікації (інклюзивності та дистанціювання) (*Wenn dir dein Leben so egal ist, bitte. Aber denk' auch an uns!// Alle Drombuschs waren immer verantwortlich*);
- структурування за принципом релевантності, надання важливої інформації на початку (*Das mit der Gitarre, die kannt du zu Weihnachten kriegen*) й у кінці (*Das alles ist egal, Hauptsache – und merk's dir – ist dein Stil*) повідомлення та використання структури з імплікативним потенціалом (*Wer nicht hören will muß fühlen*).

Найчисленнішим класом стереотипних "батьківських" маніпулятивних ДП є директиви, які забезпечують уявлення про категоричність німецької мови. Множина наказів та вимог, характерна для німецького парентального дискурсу, пов'язана із специфічним концептом *Ordnung*, ключовим для німецької етнокультури. Директиви є частотною складовою як кооперативного так і конфронтативного дискурсів, більш того – вони можуть бути своєрідним "комунікативним модусним перемикачем", каналізуючи перехід на диссенсусний статус розмови. В кооперативному маніпулятивному дискурсі зафіксовані прямі директиви, оформлені безпосередньо дієсловом у наказовому способі, однак, мітиговані частками (*Räum doch auf; Laß mal das; Stell dich doch nicht so an; Denk doch mal an später; Mach mal weiter so Mach bloß nicht so ein Theater; Nimm doch die Finger aus dem Mund*), маркерами ввічливості (*Mach bitte nicht so ein Gesicht; Gib bitte der Tante die Hand; Streng dich bitte an; Sei bitte nicht so affig; Reiß dich bitte zusammen; Sei jetzt bitte lieb; Sag mir bitte die Wahrheit*), умовними підрядними реченнями (*Antworte gefälligst wenn du gefragt wirst*), риторичними питаннями (*Knüttel deine Wäsche nicht so, wofür habe ich die denn gebügelt!*).

До імпліцитних директивів належать і питальні речення з інтенцією: наказу / прохання (*Kannst du nicht antworten? Mußt du immer so rumtoben? Muß das sein? Kannst du nicht vernünftig essen? Wie redest du denn mit deinem Vater? Kommst du jetzt endlich?*), заклику (*Hast du das immer noch nicht begriffen? Mußt du immer drei Schritte hinter uns laufen? Hast du den Verstand verloren? Kannst du nicht mal was alleine entscheiden? Willst du uns blamieren? Schämst du dich nicht? Fällt dir nichts besseres ein? Kannst du dich nicht beherrschen?*), одночленні пасивні конструкції (*Geflüstert wird nicht; Es wird aufgegessen; Es wird gegessen, was auf den Tisch kommt; Das wird doch sowieso nichts*) і конструкції з модальними дієсловами müssen та sollen (*Du sollst still sitzen; Du mußt noch vielmehr aus dir rausgehen*), інколи пом'якшені формою кон'юнктива (*Daran solltest du dir mal ein Beispiel nehmen; Hättest ja wenigstens frische Brötchen mitbringen können!*). До непрямих директивів відносимо конструкції, оформлені перенесенням особи з адресанта на адресата (*Das will ich aber überhört haben; Das will ich nicht noch mal erleben*), іменну конструкцію *Nicht so + Adv/Adj* (*Nicht so schnell, du fällst hin*), розповідні речення із заперечним структурним елементом (*Kommt nicht in Frage; Das gehört sich nicht; So geht das aber nicht; Heute gibt es noch ein Donnerwetter*), умовні речення (*Wenn du schon lieb bist*) а також сталі вирази, прислів'я та приказки (*Wer nicht will der hat schon; Da fährt nun mal kein Weg dran vorbei; Es gibt gleich was hinten drauf*).

Велику групу становлять адресовані висловлення із особовим займенником *du* (або його відмінюваними формами) та присвійним *dein*. За інтенційними критеріями вони належать до непрямих директивів і виконують функцію: заборони (*Du kriegst keine Extrawurst; Dazu bist du noch zu klein; Das ist doch kein Umgang für dich; Das kannst du mir doch nicht erzählen; Das kannst du gar nicht beurteilen*), спонукання (*Du mußt noch ruhiger werden; Du könntest ruhig mal etwas Freude zeigen; Du könntest dich ruhig etwas anstrengen*), зауваження-докору (*Du denkst immer nur an dich; Da hast du dir ja wieder was angewöhnt; Du bist dick genug; Du willst ja nicht auf mich hören; Du trinkst ja wie ein Loch; Du wirst wohl nie selbständig*).

Прихованими директивами можуть вважатись погрози у формі розповідного речення із констатуючим змістом (*Das war das letzte Mal; So erreichst du gar nichts bei mir*) та із футуральною перспективою (*Das werde ich mal deinem Vater erzählen*). Однією із непрямих директивних форм виступає умовне речення: *Wenn ich dich dabei nochmal erwische; Wenn du so weiter machst; Wenn ich das deinem Vater erzähle; Solange du die Füße unter diesen Tisch steckst; Wenn du nur einmal machen würdest was ich dir sage; Wenn es so lange dauert mußt du doch frische Wäsche mitnehmen*.

Частотними в парентальному дискурсі є інформативи – негативно-оцінні висловлення, які граматично оформлюються неозначено-особовими реченнями (*So spricht man nicht mit seinen Eltern; Das sagt / tut man nicht; Da guckt man nicht hin; Darüber spricht man nicht; Alles muß man selber machen; Mit vollem Mund*

spricht man nicht), адресованими висловленнями із займенниками *du, dein* (*Das ist aber gar nicht lieb von dir; Das hätte ich nicht von dir erwartet; Von dir hätte ich mehr Vernunft erwartet; Immer machst du alles falsch*), умовним реченням (*Wenn du nur einen Funken Verstand hättest*), риторичними запитаннями (*Mußt du immer das letzte Wort haben? Was sollen bloß die anderen / die Leute denken? Was soll bloß aus dir werden?*), неадресованими оцінними конструкціями з імпліцитною (переважно негативною) аксіологією (*Typisch...; Das ist der Dank*).

Мікроструктура **інформативного** СД залежить від типу інформації адресанта й має такі можливі опції: 1) інформація адресанта → інформація адресата, 2) запит інформації адресантом → інформація адресата з подальшим її обґрунтуванням / коментарем до неї / нова інформація / заперечення інформації адресанта.

В **інформативному** підтипі домінують тактики отримання інформації: запрошення до участі в обговоренні певної теми (*Eine Stunde hat 60 Minuten, und wieviel Sekunden, na? Was hast du heute nach der Schule? Warum hast du mir gestern gesagt, das du die Ute nicht magst?*), прямого спонукання до кооперативності в спілкуванні (*Was hast du gesagt, Könntest du bitte genauer wiederhaken?*) та спілкування на рівних (*Was ist mit dieser Charlotte? Seid ihr zusammen? Hast du mit ihr geschlafen?*).

Найчастотнішими ДП тут є рогативи, що оформлюються питальними реченнями (*Du willst also berühmt werden? Ist es das? Was soll das? Warum? Du hast Schwierigkeiten mit deiner Deutschlehrerin? Ihr habt doch sicher einen Vertrauenslehrer? Warum ißt du schon wieder nichts? Woher hast du das? Weshalb kommst du so spät nach Hause? Wo warst du schon wieder? Siehst du? Wie du wieder aussiehst? Warst du auch schon artig? Ist dir nicht gut? Oder tut dir vielleicht der Zahn noch weh?*), а також непрямыми структурами, які позначають інформаційний дефіцит (*Sag mir; Ich wollte bloß wissen; Du hast mir (immer) noch nicht gesagt*).

Преферентними тактиками німецькомовних адресатів-дітей в кооперативному дискурсі є демонстрація здібностей (*Guck, ich hab ein gutes Zeugnis gekriegt / Gratulier mir, ich ...! Sie werden noch von mir hören*), висловлення добрих почуттів до батьків (*Ich hab dich lieb. Mami, du bist die schönste!*), запрошення до спільних дій (*Mami, komm, wir fahren mal'n bißchen mit Fahrräder raus*) перепитування (*Hör mal Papa...; Ich versteh das nicht, wie geht das? Ich hab da eine Frage. Darf ich fragen. Das ist unklar. Was heißt...Mutter, darf ich ...Weißt du, was ich wirklich Scheiße finde?! Das ist ein Feuerwehrauto, wenn ma' Feuer brennt, ne?*), апелювання до аргументів батьків (*Du hast selber gesagt, dass...*), пристосовування (*Ich mach alles, wie du willst*), виправдовування (*Ist das ein schlechtes Wort? Moment mal, es ist ja verschieden zu welcher Gelegenheit man das braucht*).

Як бачимо, аналіз стратегічно-тактичних конфігурацій, заснований на ідентифікації характеристик висловлення (визначення глобальної стратегічної комунікативної установки та тактичного способу її досягнення, інтенційних орієнтирів та типу дискурсивної процедури) дав змогу визначити преферентні тактики та їх дискурсивні презентатори для обох типів адресантів – батьків та адресантів. Соціальні стратегії парентального дискурсу складають інтенції адресантів-батьків, що конкретизують основні цілі соціалізації, та адресантів-дітей, що позначають основні цілі самореалізації молодшої особистості. Дослідження показало, що множина кооперативних тактик батьків як мовців з вищим комунікативним та соціальним статусом ґрунтується на широкому спектрі конвенційно закріплених комунікативних прав, які дозволяють як утримувати спілкування в консенсусному модусі, так і впливати на мовленнєву поведінку нащадків: експліцитно – у вигляді регулювання і імпліцитно – у вигляді маніпуляцій. Перспективним вважаємо дослідження стратегічно-тактичних конфігурацій та їх процедурної реалізації в німецькомовному парентальному конфліктному дискурсі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Хаймс Х. Ф. Этнография речи / Х. Ф. Хаймс // Новое в зарубежной лингвистике. – М. : Прогресс, 1975. – Вып. 7. – С. 42–95.
2. Карасик В. И. Язык социального статуса / Владимир Ильич Карасик. – М. : ИТДГК "Гнозис", 2002. – 334 с.
3. Солощук Л. В. Взаємодія вербальних і невербальних компонентів комунікації у сучасному англомовному дискурсі : дис. ... доктора філол. наук : 10.02.04 / Солощук Людмила Василівна. – К., 2009. – 469 с.
4. Белова А. Д. Комунікативні стратегії і тактики : проблеми систематики / А. Д. Белова // Мовні і концептуальні картини світу : [зб. наук. пр.]. – К. : Київський національний університет імені Тараса Шевченка. – 2004. – С. 11–16.
5. Bierwisch M. Dimensionadjective : Semantische Struktur und begriffliche Interpretation / M. Bierwisch, L. Zimmermann, E. Lang // ZPSK. – 1984. – Band 37. – № 4. – S. 58–69.
6. Дейк ван Т. А. Язык. Познание. Коммуникация / Т. А. ван Дейк ; [пер. с англ. под ред. В. И. Герасимова]. – М. : Прогресс, 1989. – 312 с.
7. Верещагин Е. М. В поисках новых путей развития лингвострановедения : концепция речеповеденческих тактик / Е. М. Верещагин, В. Г. Костомаров. – М. : Ин-т рус. яз. им. А. С. Пушкина, 1999. – 84 с.
8. Белова А. Д. Лингвистические аспекты аргументации : [монография] / Алла Дмитриевна Белова. – К. : Изд-во Киев. национального университета имени Тараса Шевченко, 1997. – 300 с.
9. Диалектика текста / [Гордеева О. Н., Емельянова О. В., Петрова Е. С. и др. / под ред. проф. А. И. Варшавской]. – СПб. : Изд-во С.-Петербург. ун-та, 1999. – 328 с.

10. Чрділели Т. В. Дискурсивный подход в изучении теории и практики делового общения / Татьяна Васильевна Чрділели // *Нова філологія*. – Запоріжжя : ЗДУ, 2003. – № 4 (19). – С. 296–304.
11. Пушкин А. А. Прагмалингвистические характеристики дискурса личности / А. А. Пушкин // *Личностные аспекты языкового общения* : [межвуз. сб. науч. тр.]. – Калинин : Калинин. гос. ун-т, 1989. – С. 45–54.
12. Сусов И. П. Коммуникативно-когнитивная лингвистика и разговорный дискурс [Электронный ресурс] / И. П. Сусов, С. А. Аристов. – Режим доступа : <http://homepages.tversu.ru/~susov/Aristov.htm>, 1999. – 11 с.

REFERENCES (TRANSLATED & TRANSLITERATED)

1. Haims Kh. F. Etnografiia rechi [Speech Ethnography] / Kh. F. Haims // *Novoie v zarubezhnoi lingvistike* [New in the Foreign Linguistics]. – M. : Progress, 1975. – Vyp. 7. – S. 42–95.
2. Karasik V. I. Yazyk sotsial'nogo statusa [The Language of the Social Status] / Vladimir Il'ich Karasik. – M. : ITDGK "Gnozis", 2002. – 334 s.
3. Soloshchuk L. V. Vzaimodiiia verbal'nykh i neverbal'nykh komponentiv komunikatsii u suchasnomu anglo-movnomu dyskursi [The Interaction of the Verbal and Nonverbal Components of the Communication in the Modern English Discourse] : dis. ... doktora filol. nauk : 10.02.04 / Soloshchuk Liudmila Vasyliivna. – K., 2009. – 469 s.
4. Bielova A. D. Komunikativni strategii i taktyki : problemy systematyky [Communicative Strategies and Tactics : Problems of Systematics] / A. D. Bielova // *Movni i kontseptual'ni kartyny svitu* [The Language and Conceptual World's Pictures] : [zb. nauk. pr.]. – K. : Kyivs'kyi natsional'nyi universitet imeni Tarasa Shevchenka. – 2004. – S. 11–16.
5. Bierwisch M. Dimensionadjective : Semantische Struktur und begriffliche Interpretation / M. Bierwisch, L. Zimmermann, E. Lang // *ZPSK*. – 1984. – Band 37. – № 4. – S. 58–69.
6. Dijk van T. A. Yazyk. Poznanie. Kommunikatsiia [Language. Knowledge. Communication] / T. A. van Deik ; [per. s angl. pod red. V. I. Gerasimova]. – M. : Progress, 1989. – 312 s.
7. Vereshchagin Ye. M. V poiskakh novykh putei razvitiia lingvostranovedeniia: kontseptsiiia rechepovedencheskikh taktik [Searching New Ways of the Countrystudying Development : the Concept of the Language Studying] / Ye. M. Vereshchagin, V. G. Kostomarov. – M. : In-t rus. yaz. im. A. S. Pushkina, 1999. – 84 s.
8. Belova A. D. Lingvisticheskie aspekty argumentatsii [Linguistic Aspects of Argumentation] : [monografiia] / Alla Dmitrievna Belova. – K. : Izd-vo Kiev. natsional'nogo universiteta imeni Tarasa Shevchenko, 1997. – 300 s.
9. Dialektika teksta [Text Dialectic] / [Gordieieva O. N., Yemel'ianova O. V., Petrova Ye. S. i dr. / pod red. prof. A. I. Varshavskoi]. – SPb. : Izd-vo S.-Peterb. un-ta, 1999. – 328 s.
10. Chrdileli T. V. Diskursivnyi podhod v izuchenii teorii i praktiki delovogo obshcheniia [The Discursive Way in Studying the Theory and the Practice of Business Communication] / Tat'iana Vasil'ievna Chrdileli // *Nova filologiiia* [New Philology]. – Zaporizhzhia : ZDU, 2003. – №4 (19). – S. 296–304.
11. Pushkin A. A. Pragmalingvisticheskie kharakteristiki diskursa lichnosti [Pragmalinguistic Character of the Personality's Discourse] / A. A. Pushkin // *Lichnostnye aspekty yazykovogo obshcheniia* [The Personal Aspect of the Language Communication] : [mezhvuz. sb. nauch. tr.]. – Kalinin : Kalinin. gos. un-t, 1989. – S. 45–54.
12. Susov I. P. Kommunikativno-kognitivnaia lingvistika i razgovornyi diskurs [Communicative and Cognitive Linguistics and Conversational Discourse] [Elektronnyi resurs] / I. P. Susov, S. A. Aristov. – Rezhym dostupu : <http://homepages.tversu.ru/~susov/Aristov.htm>, 1999. – 11 s.

Матеріал надійшов до редакції 26.01. 2012 р.

Осовская И. Н. Стратегично-тактические конфигурации и их процедурная реализация в немецкоязычном парентальном кооперативном дискурсе.

В статье проанализированы стратегически-тактические конфигурации и дискурсивные процедуры их реализации в немецкоязычном парентальном кооперативном дискурсе. На основе глобальной стратегической коммуникативной установки и целевых (интенциональных) ориентиров текста высказывания, структуры и специфики базового структурного элемента, определен арсенал тактик основных актантов немецкоязычного парентального дискурса и преобладающих дискурсивных процедур их реализации.

Osovs'ka I. M. The Strategic-Tactic Configurations and their Operational Realization in the German Parental Cooperative Discourse.

The article under review deals with the examination of strategic-tactic configurations and their operational realization in the German parental cooperative discourse. On the basis of the strategic and communicative policy and target (intentional) guidance of the text statements, the structure and specificity of the basic element structure, the arsenal of the basic actants of the German language tactics of the parental discourse and the prevailing discourse procedures of their realization is determined.